

צירוף יהודי שאינו שומר תורה ומצוות למניין

היתר מחללי שבת, ואם לא יצרפום הרי שביכנ"ס זה יסגר זאת ועוד כסניף להיתר נוסף, שמחלל שבת בפרהסיא שנפסל מלהצטרף למנין עשרה, היינו דוקא בזמנים הראשונים שידעו והעריכו חומר האיסור וגם רוב העולם הקפידו על שמירת שבת כהלכתה, והפורץ גדר נפסל. משא"כ בזמנינו שעינינו רואות וכלות ריבוי חילולי השבת, ורובא דרובא אינם יודעים ואינם מבינים חומרת האסור. בא וראה שבאים הם לביהכנ"ס ומתפללים וקוראים בתורה, ולא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו לאחר מכאן לחלל השבת. ואולי שעל כגון אלה שהם כתנוק שנשבה (וכעין זה בענין אחר כתב החזון - איש, בחיו"ד סימן י"ג אות ט"ז). ובצירוף הנ"ל, לא נחמיר ביותר כדי שלא נגרום לסגירת בית הכנסת.

10. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן כג

נשאלתי מתלמידי הרב ר' אברהם יוסף ראזענבערג שליט"א אם יש בשעת הדחק לצרף מחללי שבתות לעשרה, והשבתי דלמנהגנו שאף בשביל יחיד פורסין על שמע ואומרין קדושה כתלמידי רש"י בשם רש"י שהביאו תוס' במגילה דף כ"ג ואיפסק כן בש"ע או"ח סי' ס"ט יש לצרפם, דהא כיון שמקרא אחד ילפינן הדין בקדוש השם ליהרג בשאר עבירות שהוא בעשרה, והדין שאין אומרין דבר שבקדושה בפחות מעשרה, ולכן כשם שקדוש השם ליהרג הוא מחוייב אף לפני עשרה כופרים ומומרים אם אף הם מישראל כדמוכח כן מהא דסנהדרין דף ע"ד דפשיט בעית ר' ירמיה בתשעה ישראל ונכרי אחד שאינו מחוייב אלא כולוהו ישראל דאתי תוך תוך ממרגלים שהיו כולוהו ישראל כדפרש"י והתם הא היו כופרין בפרהסיא שגריעי ממחללי שבתות עיין בערכין דף ט"ו אלמא שלזה עדיפי מומרים מנכרים א"כ בהכרח שגם לענין לומר דברים שבקדושה מצטרפי.

11. שו"ת מלמד להועיל חלק א (אורח חיים) סימן כט

רבי דוד צבי הופמן נולד בוורו, הונגריה, בשנת ה"א תר"ג (1843) ונפטר בברלין בשנת ה"א תרפ"א (1921). ואפשר שסמכו ע"ז מה שכתוב ג"כ בשו"ת בנין ציון החדשות סי' כ"ג שמחללי שבת בזמנינו נחשבים קצת כתינוק שנשבה לבין הנכרים, מפני שבעוה"ר רוב ישראל בארצנו מחללי שבת הם, ואין דעתם בזה לכפור בעיקרי אמונתנו עיין שם, וכן הגיד לי הרב מו"ה משולם זלמן הכהן ז"ל בשם הגאון בעל שואל ומשיב שכתב שהאנשים מאמערקא אינם נפסלים ע"י חילול שבת שלהם מפני שהם כתינוקת /כתינוק/ שנשבה לבין הנכרים אח"כ מצאתי כעין זה בהגהות רע"א לי"ד סי' רס"ד ועיי"ש סברות להקל, אבל ע' פמ"ג א"ח סי' רפ"ב א"א ס"ק ז', וע' ספר חסידים סי' תשס"ח (ואין לי פנאי כעת לחפש תשובה זו דמיירי לענין גיטין בפנים בשו"ת שו"מ). יהי איך שיהי המקיל לצרף אנשים כאלו למנין יש לו על מי שיסמוך, אך מי שיכול לילך לבהכ"נ אחר בלי להכלים איש, פשיטא דמהיות טוב שלא יסמוך על היתר זה, ויתפלל עם אנשים כשרים. עוד יש סניף להקל דבזמננו לא מיקרי מחלל שבת בפרהסיא, כיון שרובן עושין כן, דבשלמא אם רוב ישראל זכאין, ומעטים מעיזים פניהם לעשות איסור זה הרי הוא כופר בתורה ועושה תועבה ביד רמה ופורש עצמו מכלל ישראל, אבל כיון דבעו"ה רובם פורצים הגדר תקנתם קלקלתם, היחיד חושב שאין זה עבירה גדולה כל כך וא"צ לעשות בצנעה, ופרהסי' שלו כבצנעה, ואדרבה היראים קרואים בזמננו פרושים ומובדלים, והפושעים הם ההולכים בדרך כל הארץ.

11. הרב אליעזר מלמד

סוגיה זו מורכבת וכתוב את ההלכה למעשה, אם אותם אנשים שמחים להצטרף לדבר שבקדושה ולהשלים מניין, מותר לצרפם, מפני שלדעה הרבה אחרונים, כיום אין דין

1. ספר המנהיג דיני תפילה עמוד קיב

ואדם שהוא עבריין ולא נידוהו הקהל מאצלם נמנה למנין עשרה, וחייב בכל המצוות דכתי' ביה בעכנ חטא ישראל, אף על פי שחטא ישראל הוא ולא יצא מכלל ישראל, אבל אם נדוהו מאצלם אינו מצטרף לעשרה ולא לכל דבר שבקדושה שאם מצטרף מה הועיל בתקנתם שהבדילוהו מאגודתן

2. בית יוסף אורח חיים סימן נה

וזה לשון הרשב"א בתשובה מי שנידוהו על עבירה אינו מצטרף לעשרה ולא מזמנין עליו בשלשה שהעבריינים אין מזמנין עליהם ואין מצטרפין ולא מחמת החרם שא"כ אפילו נידוהו על עסקי ממון כן אלא מחמת שנעשה עבריין בעבירה חמורה שהוחרם עכ"ל

3. שו"ת עשה לך רב חלק ה סימן א

ופשוט שגם הרשב"א הסובר שאין עבריין מצטרף למנין הוא מחמת העבירה, גם הוא סובר שאין זה אלא בנדוהו, ולשיטתו משום שאם נדוהו הרי שעבר עבירה חמורה. ולפי זה לא בכל עבירה נפסל מלהצטרף, אלא עבריין בעבירה חמורה, והנידוי הוא המודד.

4. שו"ת הריב"ש סימן קעב

ודוקא במנודה הוא שכתב הרמב"ם ז"ל שאין מזמנין עליו ואין כוללים אותו בעשרה לכל דבר שצריך עשרה אף על פי שלא נזכר זה בפ' ואלו מגלחין. לפי שזה הוא לשון נדוי כלומר ריחוק, כדמתרגמין נדת דותה רחוק סאובתה. וכיון שמבדילין ומרחיקין אותו אין מצרפין אותו ואין כוללין אותו עמהם. אבל מי שעבר עברה ולא נתנדה לא מצינו שלא יצטרף לעשר

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נה סעיף יא

עבריין שעבר על גזירת הצבור או שעבר עבירה, אם לא נידוהו נמנה למנין עשרה.

6. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן נה ס"ק ד

מומר לעבודה זרה וחילול שבת, או להכעיס בדבר א', הרי הוא כעכו"ם ואין מצטרף. ובסעיף י"א עבריין מצטרף, מיירי לתיאבון, הא לאו הכי לא, נראה לי.

7. שולחן ערוך יורה דעה הלכות שחיטה סימן ב סעיף ה

מומר להכעיס, אפי' לדבר אחד, או שהוא מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבת בפרהסיא, או שהוא מומר לכל התורה, אפילו חוץ משתים אלו, דינו כעובד כוכבים.

8. שו"ת תשב"ץ חלק ג סימן שט

ומי שאינו רוצה לקיים מצות תפלה רשע הוא ופסול לעדות ואינו עולה למנין עשרה:

9. שו"ת עשה לך רב חלק ה סימן א

מכל הנ"ל תורה יוצאה, שהעובר עבירה אפילו אחת להכעיס אין מצטרף למנין עשרה. ואילו עבריין לתיאבון, אם מחלל שבת בפרהסיא, או עובד ע"ז, או שכופר בדברי רבותינו ז"ל, גם הוא אין מצטרף למנין עשרה, אבל בשאר עבירות אינו נפסל אא"כ נדוהו. מעתה, בנדון דידן ציינת בשאלתך "לא דתיים ומחללי שבת". ולפי המבואר, מחללי - שבת אין לצרפם למנין עשרה. אלא שבראותי כל תוכן השאלה, ומתוכה נראה שבפנה מרוחקת זאת אין בית - כנסת, ויש כששה - שמונה שומרי תורה ומצוות הבאים להתפלל, ובין

מחלל שבת בפרהסיא כדון מי שאינו מצטרף למניין, מפני שאינו עושה זאת להכעיס. ולכן אם הוא שמח להשתתף בדבר שבקדושה, הרי הוא משלים מניין. ובזה שאינכם עורכים חזרת הש"ץ, גם למחמירים יש פחות בעייה. אבל אם החילונים אינם רוצים להצטרף למניין, והם עושים לכם טובה ויושבים שם, אבל אין להם יחס של כבוד לתפילה - אין לצרפם למניין.

צירוף קטן למניין עשרה

12. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף מז עמוד ב

אמר רבי יוסי: קטן המוטל בעריסה מזמנין עליו. והא תנן: נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם! - הוא דאמר כרבי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שאמרו קטן המוטל בעריסה אין מזמנין עליו - אבל עושין אותו סניף (חבור לזימון עשרה, וכי אמר רב אסי - נמי לעשרה קאמר). לעשרה. ואמר רבי יהושע בן לוי: תשעה ועבד מצטרפין. מיתבי: מעשה ברבי אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא עשרה, ושחרר עבדו והשלימו לעשרה; שחרר אין, לא שחרר לא! תרי אצטריכו, שחרר חד ונפיק בחד.

13. תוספות מסכת ברכות דף מח עמוד א

ואומר ר"ת אף על פי דלית הלכתא ככל הני שמעתתא מיהו הלכה כרבי"ל דאמר קטן ממש עושין אותו סניף לעשרה והכא דבעינן פורח ויודע היינו דוקא בשלשה ולית הלכתא ככל הני שמעתתא לא קאי ארבי"ל ... אבל עושין אותו סניף לעשרה פ"י לברכת המזון וה"ה לתפלה

14. רא"ש מסכת ברכות פרק ז סימן כ

וכן פירש רב האי גאון דקטן עולה למנין עשרה ויראה דהיינו טעמא דאמרינן דאפילו מוטל בעריסה מצטרף דכל בי עשרה שכינה שרויה דמונקדשתי בתוך בני ישראל ילפינן דאומרים קדושה בעשרה ל"ש גדולים ול"ש קטנים קרינן ביה בתוך בני ישראל ובלבד שיהו תשעה גדולים אבל טפי מאחד לא

15. תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ז הלכה ב

תני קטן וספר תורה עושין אותו סניף

16. הגהות מיימוניות הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ח הלכה ד

[ה] יש טועים שכישי מהן ט' גדולים לוקחין קטן וה' חומשי תורה בידו ומתפללין עמו במקום גדול וסומכין אהא דאמר בפרק ר' אליעזר קטן וספר תורה מצטרפין וכן בירושלמי תני קטן וספר תורה עושה סניפין וטעות הוא בידם דהוא דירושלמי מסיק התם אמר רבי יודן כיני מתניתין קטן לספר תורה פירוש לעלות למנין ז' הקוראין בתורה

17. רא"ש מסכת ברכות פרק ז סימן כ

ואף על פי שהתיר ר"ת לעשות קטן סניף לעשרה ולתפלה בלא חומש בידו הוא לא היה נוהג לעשות כן ומה שנהגו לאחוז חומש בידו לא מצינו בשום מקום רק בפירקי דרבי אליעזר לענין עיבור שנה ושם מזכיר ס"ת והכי איתא התם בשלשה מעברין את השנה רבי אליעזר אומר בעשרה ואם נתמעטו מביאין ס"ת וכו' ואין מזכיר שם שהקטן אחוז ס"ת ואפילו אם ישנו בשום מקום לענין תפלה היינו דווקא בס"ת וחומש אחד מחמשה חומשי תורה העשויין בגליון אבל בחומשים כעין שלנו לא היו בימי חכמים

18. שולחן ערוך א סימן נה סעיף ד

יש מתירין לומר דבר שבקדושה בתשעה וצירוף קטן שהוא יותר מבן שש ויודע למי מתפללין, ולא נראין דבריהם לגדולי הפוסקים וה"ה דעבד ואשה אין מצטרפין. הגה: ואפילו על ידי חומש שבידו אין לצרפו. מיהו יש נוהגין להקל בשעת הדחק (הרא"ש ומרדכי והגהות מיימוני פ"ט מהלכות תפלה).

19. ביאור הלכה סימן נה סעיף ד ד"ה * ולא נראין

* ולא נראין דבריהם - ואף על גב דלקמן בסימן קצ"ט ס"י לענין זימון סתם המחבר כדעת המקילין בזה דבר שבקדושה חמיר טפי:

20. משנה ברורה סימן נה ס"ק כד

(כד) בשעת הדחק - ר"ל אפילו בלי חומש וכדעת היש מתירין הנ"ל. ודוקא אחד ולא ב' ובלבוש כתב שלא ראה נוהגין לצרפו אפילו בשעת הדחק ובזמנינו נוהגים לצרף קטן ע"י חומש שבידו ומיהו דוקא לשמוע ברכו וקדיש שהוא חיוב אבל קדיש שאחר עלינו לא יאמרו [מ"א] והרבה אחרונים מחמירין שלא לצרף שום קטן אפילו בשעת הדחק עד שיושלם לו הי"ג שנים.

21. שו"ת מן השמים סימן נגביוגרפיה - מן השמים (רבי יעקב ממרויש, חי בצרפת במאות 13 - 12. הוא היה מבעלי התוספות.)

ועוד שאלתי במקום שאין עשרה להשלים המנין אם מותר לעשות שני סניפין מאותם שהגיעו לחינוך כגון בני עשר או אחת עשרה מאחר שהם בני חינוך מדרבנן ותפלה מדרבנן, או אם אסור לעשות כן.

והשיבו: הקטנים עם הגדולים יוסף ה' עליכם

22. שו"ת יביע אומר חלק ד - אורח חיים סימן ט

ואני בעניותי כבר הארכתי בס"ד על פתגם דנא (אם אפשר לסמוך על הכרעת שו"ת מן השמים נגד המבואר בש"ע והפוסקים שאנו הולכים בעקבותיהם), בשו"ת יביע אומר ח"א (חאו"ח סי' מא - מב), והעלתי בס"ד שגם באלו שייך הכלל שאמרו חז"ל לא בשמים היא. והבאתי מ"ש השבולי הלקט (סי' ט) על נידונינו אם אפשר לצרף קטן לעשרה במקום שאין עשרה, והביא (השה"ל) דברי מהר"י ממרויש בשו"ת מן השמים הנ"ל, ואסיק, והנראה בעיני שאין קטן עולה למנין עשרה. ע"ש. הרי שלא סמכה דעתו ע"ד התשו' מן השמים הנ"ל.

23. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף י

וזה שכתבו שיש מקילין בשעת הדחק כתב הלבוש שלא ראה נוהגין להקל אף בשעת הדחק וכן אנו מורין הלכה למעשה

24. שו"ת שבט הלוי חלק א סימן קטו

ואם שאלתך לענין מנין יו"ד של קה"ת הנה במגילה כ"ג ע"ב הוא בכלל כל דבר שבקדושה שהוא בעשרה ואם אפשר לצרף קטן גם בזה אפשר, וכן יראה לכאורה ברא"ש פ"ז דברכות דכל הדברים דומים לזה, אמנם היות כי הלכה זו מפוקפקת מאד וגדולי הוראה לא ניחא להו כלל במנהג של צרוף עם חומש גם בשעת הדחק ואם נהגו נהגו, אבל בקה"ת לא שמענו.